

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Social identity threat and performance motivation : the interplay between ingroup and outgroup domains

Derks, B.

Citation

Derks, B. (2007, February 22). *Social identity threat and performance motivation : the interplay between ingroup and outgroup domains*. Kurt Lewin Institute Dissertation Series. Kurt Lewin Instituut, Amsterdam. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/10080>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/10080>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

De vraag die in dit proefschrift gesteld wordt is hoe mensen die lid zijn van een groep met een lage sociale status (b.v. vrouwen, allochtone Nederlanders) gemotiveerd kunnen worden tot het verbeteren van hun maatschappelijke positie. Uit onderzoek naar stigma en sociale identiteit blijkt dat wanneer mensen lid zijn van een lage status groep dit hun motivatie kan verlagen op dimensies die juist bepalend zijn voor hogere sociale status (b.v. leiderschap, carrièresucces, academische vaardigheden, Crocker & Major, 1989; Tajfel & Turner, 1986). Dit komt omdat deze statusbepalende dimensies vaak dimensies zijn waarop hun groep negatief gestereotypeerd wordt ('vrouwen kunnen geen leiders zijn', 'allochtonen zijn minder slim'). In hoofdstuk 1 wordt dit negatieve effect van lage groepsstatus besproken aan de hand van de strategieën die leden van lage status groepen gebruiken ter bescherming en verbetering van hun sociale identiteit. De sociale identiteitstheorie (Tajfel & Turner, 1979; 1986) stelt dat mensen hun zelfbeeld niet alleen baseren op hun persoonlijke karakteristieken en prestaties (hun persoonlijke identiteit) maar ook op evaluaties en karakteristieken van de groepen waarvan ze lid zijn (de sociale identiteit). Wanneer leden van lage status groepen geconfronteerd worden met de lage status van hun groep veroorzaakt dit een psychische en fysiologische stressreactie (Matheson & Cole, 2004; Scheepers & Ellemers, 2005; Tajfel & Turner, 1986) die lage status groepsleden vervolgens trachten te reduceren. Dit doen ze bijvoorbeeld door zich af te keren van groepen die negatief bijdragen aan hun sociale identiteit (d.w.z. lage status groepen) en op individuele basis een hogere sociale positie na te streven (individuele mobiliteit). Ook kunnen lage status groepsleden door middel van collectieve actie gericht op sociale verandering proberen de status van hun groep in de sociale hiërarchie te verbeteren (denk b.v. aan protestdemonstraties en emancipatiebewegingen). Echter, wanneer leden van lage status groepen geen mogelijkheden zien voor succesvolle individuele of collectieve mobiliteit, zullen zij cognitieve in plaats van gedragsmatige strategieën gebruiken om een positief beeld van hun groep te behouden. Deze verschillende cognitieve vormen van sociale identiteitsbescherming worden samen 'sociale creativiteit' genoemd (Ellemers, Spears, & Doosje, 2002; Lemaine, Kasterztein, & Personnaz, 1978). Voorbeelden van sociale creativiteit zijn het devalueren van statusbepalende dimensies (zodat de lage positie van de groep op deze dimensies minder bedreigend is), het benadrukken van het belang van alternatieve dimensies

waarop de groep wel goed presteert (b.v. sociale vaardigheden, sport of culturele waarden en normen), en het vermijden van situaties waarin de groep mogelijk gedevalueerd zal worden (zelfsegregatie). Het nadeel van sociale creativiteit is dat groepsleden zich beter voelen over hun groep, zonder dat de positie van die groep werkelijk verbetert. Sterker nog, wanneer lage status groepsleden zich afwenden van die dimensies die hun kansen op hogere uitkomsten kunnen verbeteren, neemt hun motivatie en daarmee hun kansen op statusverbetering af. Om deze reden wordt sociale creativiteit tot op heden gezien als een vrij negatieve sociale identiteitsbeschermende strategie (Tajfel & Turner, 1986; Wright, 2001b).

In dit proefschrift neem ik echter een nieuw standpunt in. Hoewel sommige vormen van sociale creativiteit (d.w.z. domeindevaluatie, zelfsegregatie) duidelijk negatieve gevolgen zullen hebben voor de motivatie en prestatie van lage status groepsleden op statusbepalende dimensies, voorspel ik dat de derde vorm van sociale creativiteit, namelijk het benadrukken van alternatieve dimensies, juist wél positieve effecten zal hebben op hun prestatiemotivatie en statusverbeterend gedrag. De reden dat leden van lage status groepen zich soms afkeren van statusbepalende dimensies is namelijk dat dit vaak de enige manier is waarop zij hun sociale identiteit kunnen beschermen. Wanneer je hen echter de mogelijkheid geeft de acute stressreactie die volgt op sociale identiteitsbedreiging en die hoge motivatie in de weg staat, te reduceren door een alternatieve dimensie aan te bieden die hun groep in een positief daglicht stelt (ik noem dit 'ingroup dimensies', b.v. sociale vaardigheden voor vrouwen, culturele diversiteit voor etnische minderheden), hoeven zij statusbepalende dimensies niet te devalueren. Dit beschermt vervolgens hun motivatie op statusbepalende dimensies. In de drie empirische hoofdstukken van dit proefschrift wordt onderzocht of het benadrukken van ingroup dimensies prestatiemotivatie op statusbepalende dimensies verhoogt (Hoofdstuk 2), *hoe* deze vorm van sociale identiteitsbescherming de motivatie op statusbepalende dimensies verhoogt (Hoofdstuk 3), en wat de effecten zijn van bescherming van de sociale identiteit vergeleken met vormen van zelfbescherming die zich richten op de persoonlijke identiteit (Hoofdstuk 4).

Hoofdstuk 2: Het aanbieden van ingroup dimensies verhoogt prestatiemotivatie

In hoofdstuk 2 wordt bevestigd dat het benadrukken van dimensies waarop een lage status groep goed presteert (ingroup dimensies) inderdaad de prestatiemotivatie van lage status groepsleden op statusbepalende dimensies beschermt. In Experiment 1 en 2 werden deelnemers toegewezen aan een minimale

lage status groep ('gedetailleerde waarnemers') waarna een lage of hoge mate van sociale identiteitsbedreiging gemanipuleerd werd (in Experiment 1 door de aanwezigheid van leden van de lage of hoge status groep, en in Experiment 2 door het wel of niet benadrukken van het statusverschil). De resultaten tonen dat lage status groepsleden onder hoge sociale identiteitsbedreiging gemotiveerder zijn op een statusbepalende dimensie naarmate zij *persoonlijk* meer waarde hechten aan een alternatieve dimensie die hun groep op een positieve wijze karakteriseert. Wanneer er echter geen acute sociale identiteitsbedreiging aanwezig is draagt persoonlijke waardering voor een ingroup dimensie *niet* bij aan een hogere motivatie. Bovendien laat Experiment 3 zien dat het ook mogelijk is leden van een bestaande lage status groep (vrouwen) te motiveren op een statusbepalende dimensie door sociale identiteitsbescherming *aan te bieden*. In Experiment 3 werd afzonderlijk een lage of hoge contextuele waardering voor de statusbepalende en de ingroup dimensie gemanipuleerd (door middel van informatie die aangaf dat de betreffende dimensie wel of niet gewaardeerd werd door toekomstige werkgevers). De resultaten tonen aan dat lage status groepsleden zich meer bedreigd voelen en minder volhardend zijn op een statusbepalende dimensie wanneer alleen het belang van deze statusbepalende dimensie wordt benadrukt. Wanneer er echter tegelijkertijd contextuele waardering is voor een ingroup dimensie wordt deze bedreiging gereduceerd en gedragen lage status groepsleden zich gemotiveerder op de statusbepalende dimensie. Om leden van lage status groepen dus te motiveren tot een hogere inzet op statusbepalende dimensies is het enerzijds belangrijk dat zij zich bewust zijn van het belang van een hoge prestatie op deze dimensies, en anderzijds belangrijk dat zij hun sociale identiteit kunnen beschermen doordat zij persoonlijk (Experiment 1 en 2) of belangrijke personen in hun omgeving (Experiment 3) waardering uiten voor een ingroup dimensie. Concluderend geven de bevindingen in hoofdstuk 2 bewijs voor de centrale hypothese van dit proefschrift dat bescherming van de sociale identiteit (via het persoonlijk of contextueel waarderen van ingroup dimensies) prestatiemotivatie op statusbepalende dimensies verhoogt wanneer dit nodig is om sociale identiteitsbedreiging te verlagen.

Hoofdstuk 3: Sociale identiteitsbescherming induceert een focus op succes

In hoofdstuk 3 onderzocht ik het effect van het bieden van sociale identiteitsbescherming (door middel van contextuele waardering voor een ingroup dimensie) op de *doelen* die lage status groepsleden nastreven wanneer ze presteren op statusbepalende dimensies. Gemeten werd of leden van een bestaande lage status

groep (d.w.z. vrouwen in een experimenteel-geïnduceerde sollicitatieprocedure) zich in prestatiesituaties richtten op het behalen van succes of op het vermijden van falen (Elliot & Church, 1997; Higgins, 1997). Dit is een belangrijk afhankelijke variabele omdat veronderstelt wordt dat een focus op succes of falen een hoge of lage motivatie op statusbepalende dimensies veroorzaakt. Lage status groepsleden die gericht zijn op het behalen van succes zullen zich enthousiast voor statusbepalende domeinen blijven inzetten ook al twijfelen ze of zij als leden van hun groep hier goed in kunnen zijn. Wanneer lage status groepsleden echter gemotiveerd zijn om falen te vermijden dan zullen ze angstig trachten zich af te wenden van statusbepalende dimensies waarop het risico bestaat dat zij nogmaals falen.

Deze focus op succes of falen werd in de twee experimenten van hoofdstuk 3 in een specifieke bedreigende situatie onderzocht, namelijk een context waarin een lage status groepslid wordt omgeven door leden van een hoge status outgroup ('outgroup-context'). Door deze situatie te vergelijken met een 'ingroup-context' (waarin lage status groepsleden worden geconfronteerd met enkel leden van hun eigen groep) werd onderzocht *waarom* outgroup-contexten zo bedreigend zijn voor de sociale identiteit. De resultaten van de twee experimenten toonden een aantal negatieve psychologische effecten van het plaatsen van leden van een lage status groep (d.w.z. vrouwen) in een prestatiesituatie met alleen maar leden van een hoge status outgroup (d.w.z. mannen). Zo bleken vrouwen in een outgroup-context (vergeleken met vrouwen in een ingroup-context) een negatievere attitude over, en een lagere persoonlijke waardering voor de statusbepalende dimensie te hebben. Bovendien richtten zij zich (vergeleken met vrouwen in een ingroup-context), in hun emoties en gedrag meer op het vermijden van falen dan op het behalen van succes. Mediatie-analyses toonden aan dat deze negatieve effecten van outgroup-contexten optraden omdat lage status groepsleden verwachten dat hoge status groepsleden veel belang hechten aan de statusbepalende dimensie (waarop hun groep dus minder goed presteert). Een outgroup-context is dus bedreigend voor leden van lage status groepen en induceert in hen een focus op falen, omdat lage status groepsleden deze waarnemen als een omgeving waarin alleen waardering bestaat voor statusbepalende dimensies (waarop de lage status groep tekort schiet) maar niet voor ingroup dimensies (die de lage status groep positiever zouden karakteriseren).

Hoewel outgroup-contexten allerlei negatieve psychologische effecten hebben op leden van een lage status groep, bleek uit Experiment 2 dat deze negatieve effecten ondervangen worden wanneer er een expliciete waardering geuit

wordt voor dimensies die de lage status groep in een positief daglicht stellen. Naast de manipulatie van ingroup- of outgroup-context, ontvingen deelnemers informatie over de waardering van de aanwezige deelnemers voor de ingroup- en statusbepalende dimensies. Wanneer in het experiment werd benadrukt dat de andere deelnemers die aanwezig waren (ingroupleden of outgroupleden afhankelijk van de experimentele conditie) belang hechtten aan de ingroup dimensie, dan gingen leden van de lage status groep zich in hun emoties en gedrag meer richten op succes in plaats van falen. Lage status groepsleden die geconfronteerd worden met enkel outgroupleden zullen dus verwachten dat deze outgroupleden voornamelijk belang hechten aan hoge prestaties op statusbepalende dimensies. Hierdoor induceren outgroup-contexten een focus op falen. Door echter expliciet te maken dat outgroupleden ook belang hechten aan een ingroupdimensie, kan de focus op falen omgezet worden in een focus op succes. De resultaten van hoofdstuk 3 benadrukken dat het voor de succesvolle integratie van lage status groepsleden in hoge status contexten belangrijk is dat er ook aandacht is voor positieve aspecten van hun sociale identiteit. Bovendien suggereren de resultaten dat sociale identiteitsbescherming de motivatie van lage status groepsleden op statusbepalende dimensies verhoogt omdat het hen richt op het behalen van succes in plaats van het vermijden van falen.

Hoofdstuk 4: Sociale identiteitsbescherming verhoogt collectieve mobiliteit

In hoofdstuk 4 vergelijk ik de effecten van het bieden van sociale identiteitsbescherming aan lage status groepsleden met een vorm van zelfbescherming die hen een positief gevoel geeft over hun persoonlijke identiteit ('persoonlijke zelfbescherming', Steele, 1988). De resultaten van de drie experimenten in hoofdstuk 4 laten zien dat lage status groepsleden niet alleen gemotiveerd raken op statusbepalende dimensies wanneer ze gewezen worden op de goede prestaties van hun groep op alternatieve dimensies (sociale identiteitsbescherming), maar ook wanneer ze gewezen worden op hun persoonlijke hoge prestaties op alternatieve dimensies (persoonlijke identiteitsbescherming). Het proces wat aan de motiverende werking van persoonlijke en sociale identiteitsbescherming ten grondslag ligt is echter verschillend. Ten eerste laten Experiment 1 en 3 zien dat persoonlijke en sociale identiteitsbescherming verschillende delen van het zelfconcept aanspreken. Omdat sociale identiteitsbescherming gebaseerd is op een specifieke lage status groep, motiveert het specifiek die groepsleden die zich in sterke mate identificeren met deze groep.

Echter, omdat persoonlijke identiteitsbescherming direct het persoonlijke zelfbeeld aanspreekt motiveert het zowel laag- als hooggeïdentificeerde leden van de lage status groep. Ten tweede toont Experiment 3 een belangrijk voordeel aan dat sociale identiteitsbescherming heeft ten opzichte van persoonlijke identiteitsbevestiging: Omdat persoonlijke en sociale identiteitsbescherming mensen op een ander deel van hun identiteit richten (persoonlijke vs. sociale identiteit), beïnvloeden ze de manier waarop lage status groepsleden vervolgens zullen streven naar hogere status (d.w.z. op individuele of collectieve wijze). Hoewel hoog-geïdentificeerde groepsleden in het algemeen al meer dan laag-geïdentificeerde groepsleden geneigd zijn om te streven naar collectieve mobiliteit, toont Experiment 2 dat de bereidheid van hoog-geïdentificeerde groepsleden tot collectieve actie hoger is na sociale identiteitsbevestiging dan na persoonlijke identiteitsbevestiging. Anders gezegd, wanneer hoog-geïdentificeerde groepsleden geïnduceerd worden zich te richten op hun persoonlijke identiteit, zullen zij minder geneigd zijn zich in te zetten voor hun groep. Dit is een belangrijke bevinding omdat sociale gelijkheid eerder bereikt wordt wanneer getalenteerde leden van de lage status groep zich niet afkeren van hun groep terwijl ze zelf proberen hogere status te bereiken, maar juist betrokken blijven bij het lot van hun groep en invloed uitoefenen om bestaande statusverschillen tussen groepen te bestrijden.

Het benadrukken van de positieve karakteristieken van de lage status groep had echter minder positieve effecten op laag-geïdentificeerde groepsleden. Hoewel laag-geïdentificeerde leden van lage status groepen in het algemeen meer geneigd zijn individuele mobiliteit na te streven, was dit extra het geval wanneer zij sociale identiteitsbevestiging in plaats van persoonlijke identiteitsbevestiging ontvingen. Deze bevinding suggereert dat laag-geïdentificeerde groepsleden sociale zelfbevestiging ervaren als een categorisatie-bedreiging (Ellemers, Spears & Doosje, 2002; Barreto & Ellemers, 2003). Omdat zij niet behandeld willen worden als een lid van de lage status groep maar liever als individu, zijn zij geneigd zich nog meer af te zetten van deze groep (d.m.v. vormen van individuele mobiliteit die schadelijk zijn voor de rest van de groep). Hoewel sociale identiteitbescherming hoog-geïdentificeerde groepsleden motiveert tot collectieve actie, vergroot het bij laag-geïdentificeerden dus juist de neiging tot individuele mobiliteit. Belangrijk is om hierbij op te merken dat in de huidige experimenten leden van lage status groepen maar één vorm van identiteitsbevestiging konden ontvangen. In de werkelijkheid zullen leden van lage status groepen zelf op zoek gaan naar informatie die hun identiteit beschermt. Waar hoog-geïdentificeerde groepsleden op zoek zullen gaan

naar informatie die zowel hun persoonlijke als sociale identiteit bevestigt, zullen laag-geïdentificeerde groepsleden vooral op zoek gaan naar informatie die hun persoonlijke identiteit beschermt. De negatieve effecten van sociale identiteitsbescherming op laag-geïdentificeerde groepsleden zullen hoogstwaarschijnlijk in de werkelijkheid minder vaak een rol spelen. De belangrijke boodschap die voortvloeit uit dit onderzoek is dat het voor de collectieve actietendensen van hoog-geïdentificeerde groepsleden cruciaal is dat hun zoektocht naar waardering voor hun groep inderdaad leidt tot mogelijkheden om hun sociale identiteit te beschermen.

Tenslotte onderzocht ik in Experiment 3 het psychologische proces dat verklaart waarom motivatie op statusbepalende dimensies stijgt wanneer lage status groepsleden hun (persoonlijke of sociale) identiteit kunnen bevestigen. Nadat deelnemers informatie hadden ontvangen die hun persoonlijke of sociale identiteit beschermde, werd gemeten of ze de daaropvolgende prestatiesituatie ervoeren als bedreigend of juist positief uitdagend (Lazarus & Folkman, 1984). De resultaten lieten zien dat hoog-geïdentificeerde groepsleden zowel na persoonlijke als sociale identiteitsbescherming de prestatiesituatie ervoeren als een positieve uitdaging. Laag-geïdentificeerde groepsleden ervoeren deze positieve uitdaging alleen na persoonlijke identiteitsbevestiging maar niet na sociale identiteitsbevestiging. Mediatie-analyse bevestigde dat deze verschillen in ervaren uitdaging verklaren waarom hoog-geïdentificeerde groepsleden gemotiveerd zijn na zowel persoonlijke als sociale identiteitsbescherming, terwijl laag-geïdentificeerde groepsleden enkel gemotiveerd zijn na persoonlijke identiteitsbescherming. Hoewel het patroon voor ervaren bedreiging overeen kwam met dat van uitdaging en motivatie, bleek bedreiging niet samen te hangen met gerapporteerde motivatie op de statusbepalende dimensie. Deze bevinding geeft aan dat hoewel bedreiging en uitdaging op het eerste gezicht elkaars tegenpolen lijken, ze niet allebei motivatie voorspellen. De motivatie van lage status groepsleden hangt niet zozeer af van de bedreiging die ze voelen, maar van de uitdaging die ze ervaren om de negatieve positie van hun groep te verbeteren.

Conclusie

De resultaten van de experimenten beschreven in dit proefschrift laten op consistente wijze zien dat ingroup dimensies een belangrijke bron van sociale identiteitsbescherming zijn die de prestatiemotivatie van lage status groepsleden op statusbepalende dimensies verhogen. Door prestatieomgevingen zo in te richten dat

er niet alleen aandacht is voor statusbepalende dimensies waarop hoge status groepen uitblinken, maar ook voor alternatieve dimensies die lage status groepen positief karakteriseren, zullen ook lage status groepsleden zich in deze situaties kunnen richten op succes in plaats van falen en zich positief uitgedaagd voelen het beste uit zichzelf te halen. Bovendien laat dit proefschrift zien hoe belangrijk het is om hoog-geïdentificeerde leden van lage status groepen de mogelijkheid te geven hun sociale identiteit te verbeteren in plaats van hen te richten op hun persoonlijke identiteit: Sociale identiteitsbescherming motiveert hoog-geïdentificeerde lage status groepsleden tot verbetering van zowel hun eigen status als de status van de rest van hun groep. De resultaten voortkomend uit dit proefschrift leiden tot een herdefinitie van deze specifieke vorm van sociale creativiteit als een positieve strategie, die groepsleden niet afleidt van de lage status van hun groep, maar hen juist voorbereidt op het streven naar sociale gelijkheid en hogere collectieve status. Deze resultaten hebben belangrijke implicaties voor het maatschappelijke succes van bestaande lage status groepen, zoals vrouwen en allochtone Nederlanders in het educatie- en arbeidsproces: Teneinde hun prestatiemotivatie op deze statusbepalende dimensies en collectieve actietendensen te vergroten is het cruciaal dat zij respect en waardering ervaren voor hun sociale identiteit.